

Alman Dili Eğitimi Alanında Hazırlanan Doktora Tezlerinin Atıf Analizi

Ayhan Yavuz Özdemir , Hakkari

 <https://doi.org/10.37583/diyalog.1217622>

Öz

Çalışmada Alman dili eğitimi alanında hazırlanan doktora tezleri ve atıf yaptıkları kaynaklar arasındaki ilişki, araştırmacıların atıf eğilimleri, bunun yıllar içerisindeki değişimi ile ilgili verilere ulaşılması ve söz konusu tezlerde öne çıkan kitap, dergi ve yazarların belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçlara yönelik olarak 2005-2022 yılları arasında Alman dili eğitimi alanında hazırlanan doktora tezlerinde yapılan atıfların kaynak türlerine ve dillerine göre dağılımına, bunların yıllar içerisindeki değişimine, bu tezlerde en çok atıf yapılan kitap, dergi ve yazarlara yönelik tespitlerde bulunulmuştur. Çalışma sonucunda alanda hazırlanan doktora tezlerinde yıllar içerisinde dergi ve tez türlerine, 2017-2022 yıl aralığında ise dalgalanmaların yaşandığı bildiri ve diğer kaynak türlerine yapılan atıf oranında artış yaşandığı görülmüştür. Kitap türüne atıf yapma oranında düşüş olduğu, yine de toplamda en sık atıf yapılan kaynak türünün kitap olduğu anlaşılmıştır. Bunların yanında Almanca kaynaklara daha sık atıf yapıldığı, ancak bu noktada yıllar içerisinde bir düşüşün de söz konusu olduğu, İngilizce kaynaklara yapılan atıf oranının yükseldiği belirlenmiştir. Ayrıca alanda öne çıkan yazar ve kaynaklara yönelik bir tespitte bulunmak için en sık atıf alan 20 yazar, dergi ve kitabın listesi oluşturulmuştur.

Ahahtar Sözcükler: *Atıf Analizi, Alman Dili Eğitimi, Doktora Tezi, Bibliyometrik Analiz, Bilimsel İletişim.*

Abstract (English)

Citation Analysis of Doctoral Theses Prepared in the Field of German Language Education

This study aims to reach the data on the relationship between doctoral theses prepared in the field of German language education and sources cited in these theses, the citation trends of researchers, its change over the years, and to identify the prominent books, journals and authors in these theses. For these purposes, the distribution of the citations made in the doctoral theses prepared in the field of German language education between 2005-2022 according to the types and languages of the sources, their change over the years, and the most cited books, journals and authors in these theses were determined. As a result of the study, it was understood that the rate of citation to journals and theses in doctoral theses made in the field increased over the years, the rate of citation to congress and symposium papers and other types of sources, which have experienced fluctuations, has increased between 2005-2022. It was seen that there was a decrease in the rate of citation to the type of book, and the most common citation in total was made to the type of book. It was also determined that German sources were cited more frequently, but there was a decrease over the years at this point, and the rate of citations to English sources increased. In addition, a list of the 20 most

frequently cited authors, books and journals was created to decide on the prominent authors and resources in the field.

Keywords: *Citation Analysis, German Language Education, Doctoral Thesis, Bibliometric Analysis, Scholarly Communication.*

EXTENDED ABSTRACT

When we look at the field of German language education, it is seen that bibliometric studies are carried out to a limited extent, citation analysis is even less common among them, and there is a need to recognize the frequently used sources and authors in the literature. In addition to these, reasons such as the change in the scholarly communication process, not giving priority to postgraduate education theses in citation analysis studies, the change of citation trends according to fields made it necessary to research the sources in the bibliography of doctoral theses conducted in the field of German language education in this study. In this context, the bibliography of 81 doctoral theses in the field of German language education was examined by bibliometric method and efforts were made to reveal the relationship of these theses with the studies carried out in this field.

It was observed that the number of pages of the doctoral theses examined in the study varied between 90 and 500, the average number of pages was 206 and the average number of citations was 146. There was an increase of 10% in the number of citations of the doctoral theses examined in the study between 2005-2010 and 2017-2022. In this respect, in the doctoral theses carried out in the field, a certain level has been reached regarding nutrition from scientific sources for many years.

It is seen that there is a decrease in the number of citations made to the sources in the type of book within the range of years discussed, and there is an increase in citations to journals and theses over the years. Despite the decreasing trend in all three considered year intervals, books are the most frequently cited bibliography in the doctoral theses examined. In addition to the books, it was determined that there was a significant increase in the citation rate to journals, another type of source cited in doctoral theses examined. The fact that the rate of citations to journals in doctoral theses in German language education increases during the periods examined indicates that researchers tend to pay more attention to current issues and data. The increase in the number of citations to journals compared to previous periods is evident in the 2017-2022 years range. It is necessary to evaluate this change in the scientific communication habits of researchers as a condition that can positively affect the quality of doctoral theses. Furthermore, it was determined that there was an increase in the citation rate of the sources in the category of theses, which are the types of references cited in the theses examined outside the books and journals. It was observed that the rate of citations to the congress, symposium papers and other source types increased between 2017-2022. The main reason for this can be sought in facilitating of access to scientific resources thanks to the internet and technological developments.

The most cited sources in the examined theses are those written in German, Turkish and English, respectively. Among the source types, the most reference to German publications can be explained by the prominence of German in books, journals and other publications accepted in the literature and the fact that the starting point of the field is German. However, while a decrease was observed in the rate of citations in German, an increase was observed in the rate of citations in English in the doctoral theses prepared during the years covered in the research. Despite the decreasing rate, it was determined that the most of the sources cited in the theses were in German.

In the study, lists of the most frequently cited to journals, books, and authors were created. It will be beneficial for researchers to know and evaluate the sources in these lists as the primary reference work. Following the authors' publications in this list will be beneficial for researchers in the field to ground their studies and find scientific direction.

1. Giriş

Alman dili eğitimi alanı belirli bir gelişim çizgisi içerisinde sürekli bir değişim yaşamaktadır. Bu değişimi ele alıp incelemek ve yönlendirmek için başvurulabilecek temel kaynaklardan birisi bilimsel çalışmalardır. Legutke'ye (2016: 370) göre bilimsel çalışmalar bilinen bilgilere dayanmalı ve bunları ileriye taşıma uğraşı içinde olmalıdır. Onun ifade ettiği bu düşünceler doğası gereği bilimsel iletişim süreci ile gerçekleşebilmektedir. Konunun belirlenmesinden başkalarını bilgilendirmeye kadar yürütülen birçok faaliyetin bilimsel iletişim süreci kapsamına girdiğini belirten Al ve Soydal (2012: 700) yazarların bu süreçte verilerin toplanması ve analizinden önce bahsedilen konuyla ilgili yapılmış önceki çalışmaları dikkate aldığını, bu kaynaklardan faydalandıklarını içeren kaynakçalar oluşturduklarını ifade etmektedir. Bu kaynakçaların oluşturulma sürecinde yazarların çeşitli gerekçelerle kaynaklara atıfta bulduklarını söylemektedir. “Kaynak gösterme ya da atıf verme alışkanlığı, bilimsel iletişim süreci içerisinde gerçekleştirilen davranışların başında gelmektedir” (Yalçın 2019: 228). Çünkü bilimsel çalışmalardaki ifadeler doğrulanabilir olmalıdır, yani kaynaklara atıfta bulunulmalıdır. Doğrudan ya da dolaylı yapılan her alıntının uygun bir şekilde belirtilmesi zorunludur.¹ Bu, bilimsel çalışmaların etik ilkelerinin bir gereğidir.² Bundan ötürü bilim insanları kendi düşünceleri üzerinde etkili olan çalışmalara atıf yapar ve bunların listesini kaynakçalarında sunarlar. Böylece kendilerini etkileyen çalışmaların hem hakkını teslim eder hem de bu etkilerin kaynaklarını belirtmiş olurlar (Acun 2012: 272). Konuyla ilgili Boydak'ın (2011: 18-19) savunduğu görüşlere göre bir araştırmacı birtakım kurallar çerçevesinde atıf yapma yoluyla daha önceki fikir, bulgu ve eserlerden kendi çalışmasına alıntılar yapabilir. ‘Kaynak göstermek’, ‘atıf yapmak’, ‘yollama yapmak’ ve ‘gönderme yapmak’ aynı anlama gelmektedir. Bilimde bir köprü olarak nitelenen atıflar sayesinde yeni araştırma ve bulguların önü açılır. Atıf yapılmak bir araştırmacı için bir ödül, atıf yapan için ise hem ödül hem sorumluluk anlamına gelmektedir. Araştırmacının amacı etik dışı yollara başvurmak yerine atıf yaparak başvurdukları eserdeki sonuçları kendi bulgu ve düşünceleri ile ele almak, özgün veri ve görüşlere ulaşarak bilime katkı sağlamak olmalıdır. Karaboğa (2019: 9) atıfların aynı zamanda yayınlarda kısa bir bilgilendirme yapılmasını sağlayarak konudan sapmayı önlediğini, bu bağlamda yayından yararlananların daha ayrıntılı olarak konuyu ele almasını sağlamak amacıyla yazarın sunmuş olduğu bir yol haritası olarak da görülebileceğini savunmaktadır.

Bu anlamda atıflar bilimsel iletişim sürecinin gerçekleşmesini ve belirli bir bütünlük içinde sürmesini, bu sürecin taraflarının bilinmesini, çalışmaların temellendirilmesini, üretilen bilimsel bilginin paylaşılmasını, bilimin ilerlemesini, bu sayede yeni üretilecek bilgilere temel oluşturulmasını, yürütülen çalışmaların etik açıdan uygun nitelikte olmasını sağlamak gibi işlevler üstlenebilmektedir. Dolayısıyla yayınlarda arasında bilimsel düzeyde ilişkiler oluşmasını sağlayan atıflar araştırmacıların

¹ Bkz. https://www.uni-muenster.de/imperia/md/content/ew/forschung/sozpaed/leitfaden_wiss_arbeitens_8.10_ii.pdf.

² Bkz. https://www.uni-goettingen.de/de/document/download/a05c8fed7e79f9055e1ff894a0dcf2bd.pdf/Leitfaden_Zitieren.pdf.

çalışmalarını yürütebilmeleri için gerekli olan vazgeçilmez bir bilimsel vasıta olarak ele alınabilmekte, bilginin bilgisi olarak araştırma konusu yapılabilmektedir.

Atıf yapan yayın ile atıf yapılan yayın arasındaki ilişkinin inceleme konusu yapılması atıf analizinin kapsamına girmektedir (Danışman vd. 2016: 489). Son yıllarda atıf analizi araştırmalarına yoğun ilgi gösterilmekte ve bu yönde yapılan çalışmalarda yazarların verimliliği, literatür yaşlanması, yayınların kullanımı gibi konular incelenmektedir. Atıf analizi çalışmaları bu sayede belirli konudaki en verimli araştırmacıları, en sık başvurulan kaynakları, kaynakların ne kadar süreyle kullanıldığını belirlemeye katkı sağlamaktadır (Al / Tonta 2004: 21).

2. Problem Durumu

Bilimsel alanlarda faaliyette bulunan araştırmacılar, çalışmalarını temellendirmek için alanyazında önemli olan kaynaklara atıf yapmak durumundadırlar. Bu zorunluluk olmanın yanında aynı zamanda yürütülen çalışma ile alanyazın arasında bilimsel anlamda bağlantı kuran önemli bir iletişim kanalıdır. Diğer bir ifadeyle bilimsel üretim sürecinde alanyazında sık başvurulan kaynakların tanınması yürütülen çalışmaların kalitesini olumlu yönde etkileyebilir (Karagöz / Şeref 2020: 76). Öte yandan birçok faktör nedeniyle bilimsel ortam hızla değişim yaşamakta, bunun sonucunda bilimsel iletişim değişime uğramaktadır (Özenç Uçak / Al 2009: 20). Bu gibi gerekçeler atıf analizi yönelik çalışmaların yapılmasını gerekli hale getirmektedir.

Atıf analizi çalışmaları çoğunlukla bilimsel dergilerde yayımlanan makalelere yönelik yapılmaktadır. Ayrıca atıf analizi çalışmalarında yüksek lisans ve doktora tezleri de kullanılabilir. Tezlerde ve makalelerde atıf yapılan kaynakların içerikleri birbirleriyle bağlantılıdır. Bunun yanında yüksek lisans ve doktora tezleri de bilimin gelişimine yarar sağlamak ve toplumsal faydada bulunmaktadır. Bu bağlamda tezlere yönelik yapılan atıf analizi çalışmaları bir bilim alanında öne çıkan araştırmacıları ve kullanılan kaynakları ortaya koymasından önemlidir (Al / Tonta 2004: 22). Bu konuda Özenç Uçak ve Al'ın (2008: 225) savunduğu görüşlere göre "Bilimsel çalışmalar içinde en kapsamlı ve ayrıntılı çalışmalardan birisi de tezlerdir. Tezlerde kullanılan kaynaklar o alanın kaynak kullanım özelliği hakkında önemli ipuçları vermektedir". Tezler kaynakçaları aracılığıyla bibliyometri konusuna ilgili araştırmacılara veri sunabilmekte, tezlerin kaynakçalarının inceleme konusu yapılması farklı alanlardaki araştırmacıların bilgiyi kullanım biçimleri konusunda verilere ulaşılmasına olanak sağlamaktadır (Al / Doğan 2012: 350).

Tezlere yönelik çeşitli alanlarda yapılmış çalışmalarda bibliyometrik analizler, tezlerin içerik analizi ve konu dağılımları, tezlerde kullanılan araştırma yöntemleri ve veri toplama teknikleri, en sık atıf yapılan kaynaklar gibi hususların üzerinde durulduğu görülmektedir (Al / Tonta 2004: 24). Ayrıca bir alan içindeki farklı disiplinlere göre atıf yapılan kaynak türleri değişebildiğinden dönemsel karşılaştırmaların doğru yapılabilmesi için alan ve disiplin odaklı çalışmaların yapılması gerekmektedir (Özenç Uçak / Al 2009: 11). Yani bilimsel alanlarda hazırlanmış tezlerin çeşitli özellikleri bibliyometrik

çalışmalarla farklı açılardan araştırma konusu yapılabilir. Bu kapsamda atıf analizine yönelik gerçekleştirilen çalışmalar kimi alanlarda yoğun ilgi görürken kimi alanlarda bu konu henüz yeterince ilgi uyandırmamıştır.

Bu düşünceler dikkate alınarak Alman dili eğitimi alanyazınına bakıldığında bibliyometrik çalışmaların sınırlı ölçüde yürütüldüğü, alanın bilimsel iletişim durumunun belirlenebilmesi için alanda yapılmış yayınlarla ilgili atıf analizine yönelik çalışmalara ihtiyaç duyulduğu, bununla birlikte alanyazında sık başvurulan kaynakların ve yazarların bilimsel kanıtlarla ortaya konulması yönünde bir gereksinimin var olduğu anlaşılmaktadır. Bunların yanında bilimsel iletişim sürecinin değişim içinde olması, atıf analizi çalışmalarında lisansüstü eğitim tezlerine öncelik verilmemesi, atıf eğilimlerinin alanlara göre değişmesi gibi gerekçeler bu çalışmada Alman dili eğitimi alanında yürütülmüş doktora tezlerinin kaynakçalarında yer alan kaynakların araştırma konusu yapılmasını gerekli hale getirmiştir. Gökurt'un (1997: 10) savunduğu "(...) doktora tezleri biçim ve içerik özellikleriyle ilgili olduğu alanlardaki diğer bilimsel çalışmalara örneklik ve hatta kaynaklık edebileceği düşünülen önemli eserlerdir" görüşü ve Alman dili eğitimi alanının gelişimine sağladığı katkılar nedeniyle bu alanda hazırlanan doktora tezleri çalışmanın örnekleme olarak seçilmiştir.

3. Yöntem

3.1. Çalışmanın Modeli

Alman dili eğitimi alanında hazırlanmış doktora tezlerinde atıf yapılan kaynakların araştırma konusu yapıldığı bu çalışmada bibliyometrik analiz yöntemlerinden atıf analizine başvurulmuştur. Bu kapsamda Alman dili eğitimi alanında hazırlanan doktora tezlerinin kaynakçaları atıf analizi ile incelenerek ulusal perspektifte bir durum değerlendirmesi yapılmış ve söz konusu tezlerin bu alanda yürütülmüş çalışmalar ile ilişkilerinin ortaya konulması için çaba gösterilmiştir.

3.2. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Doktora tezlerinin kaynakçaları incelenerek atıf yapılan kaynaklar ve doktora tezleri arasındaki bağlantının ortaya konulması, bu tezlerde akademik ilginin yoğunlaştığı yazarların ve yayınların belirlenmesi, bu sayede bilimsel anlamda etkili kitaplar, dergiler ve yazarlar ile ilgili sonuçlara ulaşılması, araştırmacıların atıf yapma eğilimleri ve bilimsel iletişim süreçleri konusunda tespitlerde bulunulması mümkün olabilmektedir. Bu doğrultuda çalışmada alanda hazırlanmış doktora tezlerine yönelik aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Alman dili eğitimi alanında hazırlanan doktora tezlerinin ortalama sayfa ve atıf sayısı nedir?
2. Alman dili eğitimi alanında hazırlanan doktora tezlerinde atıf yapılan kaynakların türlerine göre dağılımı nasıldır?
3. Alman dili eğitimi alanında hazırlanan doktora tezlerinde atıf yapılan kaynak türlerinin yıllara göre değişimi nasıldır?

4. Alman dili eğitimi alanında hazırlanan doktora tezlerinde atıf yapılan kaynakların dillere göre dağılımı nasıldır?
5. Alman dili eğitimi alanında hazırlanan doktora tezlerinde atıf yapılan kaynakların dillerinin yıllara göre değişimi nasıldır?
6. Alman dili eğitimi alanında hazırlanan doktora tezlerinde en sık atıf yapılan dergiler hangileridir?
7. Alman dili eğitimi alanında hazırlanan doktora tezlerinde en sık atıf yapılan kitaplar hangileridir?
8. Alman dili eğitimi alanında hazırlanan doktora tezlerinde en sık atıf yapılan yazarlar hangileridir?

Yukarıdaki sorulara yönelik ulaşılan veriler ve bunlardan hareketle yapılacak tespitler, alanda yürütülecek çalışmaların kalitesinin iyileştirilmesine katkıda bulunmak, alanyazın taraması sürecinde araştırmacılara yol gösterici olmak ve öngörülse bilgileri kanıtlara dayandırmak gibi işlevleri yerine getirebilecektir.

3.3. Verilerin Toplanması

Çalışmada veri kaynağı olarak YÖK ulusal tez merkezi tercih edilmiş, Türkiye'deki üniversitelerin enstitülerinde ve Alman dili eğitimi alanında 2005-2022 yılları arasında yürütülmüş doktora tezleri örneklem olarak seçilmiştir. Örneklem seçiminde alanda yürütülmüş doktora tezlerinde yapılan atıflara ve bunların değişimine ilişkin çok yönlü bulgulara ulaşma amacı belirleyici olmuştur. Bu kapsamda YÖK ulusal tez merkezi üzerinden en son 19.09.2022 tarihinde ulaşılan Alman dili eğitimi alanında yürütülmüş toplam 81 doktora tezi araştırmaya dâhil edilmiştir. İncelenen doktora tezlerinin kaynakçalarında yer alan tüm kaynaklara atıf yapıldığı varsayılmıştır. Doktora tezlerinin kaynakçasında bulunan kaynaklar tek tek incelenmiş, türlerine göre sınıflandırılmış, dönemsel karşılaştırmaların yapılabilmesi için 2005-2010, 2011-2016 ve 2017-2022 yıl aralıkları göz önünde tutulmuştur. Bu yıl aralıkları belirlenirken Alman dili eğitimi alanında 2005-2022 yılları arasında hazırlanan doktora tezleri üç eşit zaman dilimini kapsayacak şekilde sınıflandırılmış, bu tezlerde yapılan atıfların değişimi ile ilgili sistemli bulgulara ulaşılması ve bunların derli toplu biçimde sunulması amaçlanmıştır. Karışıklık yaşanmaması için incelenen tezlerin kaynakçalarında yazım hatası olup olmadığı ve dergilerin hem İngilizce hem de Türkçe olarak iki farklı şekilde kaynakçalarda yer alıp almadığı kontrol edilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Çalışmada incelenen doktora tezlerinin kaynakçalarında yer alan kaynaklar atıf sayısı, atıf yapılan kaynakların türleri, dilleri, bunların yıllar içindeki değişimi, en sık atıf yapılan dergiler, kitaplar ve yazarlar kategorilerinde bibliyometrik analizden faydalanılarak ele alınmıştır. YÖK ulusal tez merkezinin mevcut sistemi bibliyometrik analizlerin uygulandığı teknolojiye uyarlanamamaktadır. Bu nedenle toplanan verilerin analizi için geleneksel yöntemle dayalı olarak bibliyometrik analiz uygulanmıştır. Kaynakçaların yayın türlerine göre sınıflandırılması için aşağıdaki tablo göz önünde tutulmuştur:

Yayın türü sınıflaması	Kapsam
Kitap	Kitap, kitap bölümü, sözlük
Dergi	Bilimsel dergi
Tez	Yüksek lisans, doktora ve doçentlik tezi
Bildiri	Bilimsel toplantılarda sunulan bildiriler
Diğer kaynaklar	İnternet kaynakları, gazete, görüşme, arşiv belgesi

Tab. 1: Doktora tezlerinde kullanılan yayın türlerinin sınıflanması

Bunun yanında kaynakçaların dillerine göre dağılımı konusunda verilere ulaşabilmek için Türkçe, Almanca, İngilizce ve diğer diller kategorileri dikkate alınmıştır. 2005-2010, 2011-2016 ve 2017-2022 yıl aralıkları atıf yapılan kaynak türlerinin ve bu kaynaklara dilleri açısından bakıldığında atıf yapma eğiliminin nasıl bir değişim yaşadığının belirlenebilmesi amacıyla göz önünde tutulmuştur. Atıf yapılan kaynak sayısı, atıf yapılan kaynak türü, dili, en sık atıf yapılan dergiler, kitaplar ve yazarlar ile ilgili bulgulara ulaşabilmek adına incelenen tezlerin kaynakçalarında yer alan yayınlar dikkate alınan kategoriler çerçevesinde ayrı ayrı sayılıp toplanmıştır. Doğruluğunu teyit edebilmek için bu yayınlar tekrar sayılmış ve ulaşılan bulgular çalışmada cevap aranan sorular çerçevesinde tablolarda sunulmuştur.

4. Bulgular

Çalışmada incelenen toplam 81 doktora tezinden 62'si Almanca, 19'u Türkçe yazılmıştır. Sayfa sayısının 90 ile 500 arasında değiştiği bu doktora tezlerinin ortalama sayfa sayısı 206 ve ortalama atıf sayısı 146'dır. İncelenen tezlerin çalışmada göz önünde tutulan yıl aralıklarına göre ortalama sayfa ve atıf sayısı aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Yıl Aralığı	f	%	Tezlerin Ortalama Sayfa Sayısı	Tezlerin Ortalama Atıf sayısı
2005-2010	19	23,5	190	140
2011-2016	24	29,6	233	138
2017-2022	38	46,9	194	154

Tab. 2: Doktora tezlerinin ortalama sayfa ve atıf sayıları

Tablo 2'deki bulgulara göre çalışmaya dâhil edilen toplam 81 doktora tezinden 19'u 2005-2010, 24'ü 2011-2016 ve 38'i 2017-2022 yıl aralığında hazırlanmıştır. Bu yıl aralıklarında tez sayısında artış olduğu ve en fazla doktora tezinin 2017-2022 yıl aralığında hazırlandığı göze çarpmaktadır. 2005-2010 yıl aralığı ile kıyaslandığında 2011-2016 yıl aralığında tezlerin ortalama sayfa sayısında %22,6 artış görülmesine karşın atıf oranında belirgin değişiklik söz konusu olmamıştır. 2017-2022 yıl aralığında tezlerin

ortalama sayfa sayısında önceki döneme göre %16,7'lik düşüş, atıf sayısında %11,6 artış yaşanmıştır. 2005-2010 yıl aralığı ile kıyaslandığında 2017-2022 yıl aralığında ortalama sayfa sayısı %2,1, ortalama atıf sayısı %10 artmıştır. Bu bulgulara göre ortalama sayfa sayısının en yüksek olduğu yıl aralığı 2011-2016, ortalama atıf sayısının en yüksek olduğu yıl aralığı 2017-2022'dir. Çalışmada üzerinde durulan konulardan birisi de incelenen doktora tezlerinde atıf yapılan kaynakların türlerine göre dağılımıdır. Bu konudaki bulgular aşağıda sunulmuştur:

Kaynak Türü	f	%
Kitap	7535	63,7
Dergi	2192	18,5
Tez	625	5,3
Bildiri	245	2,1
Diğer Kaynaklar	1234	10,4
Toplam	11831	100

Tab. 3: Doktora tezlerinde atıf yapılan kaynakların türlerine dağılımı

Tablo 3'te yer alan bulgulardan 2005-2022 yılları arasında Alman dili eğitimi alanında hazırlanan doktora tezlerinde en sık atıf yapılan kaynak türlerinin dağılımının sırasıyla kitap (f=7535, %63,7), dergi (f=2192, %18,5), diğer kaynaklar (f=1234, %10,4), tez (f=625, %5,3) ve bildiri (f=245, %2,1) şeklinde olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre incelenen doktora tezlerinde araştırmacıların kitaplara ve dergilere atıf yapma eğilimi daha fazladır. Çalışmada ele alınan bir diğer konu incelenen doktora tezlerinde atıf yapılan kaynak türlerinin yıllara göre değişimidir. Bununla ilgili ulaşılan bulgular aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Kaynak Türü	2005-2010		2011-2016		2017-2022	
	f	%	f	%	f	%
Kitaplar	1964	73,8	2370	71,4	3201	54,7
Dergi	324	12,2	445	13,4	1423	24,3
Tez	54	2	173	5,2	398	6,8
Bildiri	52	2	60	1,8	133	2,3
Diğer Kaynaklar	269	10,1	272	8,2	693	11,9
Toplam	2663	100	3320	100	5848	100

Tab. 4: Doktora tezlerinde atıf yapılan kaynak türlerinin yıllara göre değişimi

Tablo 4'teki bulgulara göre Alman dili eğitimi alanında hazırlanan doktora tezlerinde atıf yapmak için kitaplara başvurulma oranı yıllar içinde azalırken dergilere ve tezlere yapılan atıfların miktarında düzenli artış olduğu görülmektedir. Bildiri ve diğer kaynak türüne yapılan atıfların oranında dalgalanmalar yaşanmış, 2005-2010 yıl aralığı ile

kıyaslandığında 2017-2022 yıl aralığında bu noktada bir artış söz konusu olmuştur. İncelenen doktora tezlerinde atıf yapılan kaynakların türü ile ilgili gerçekleşen bu değişikliklere karşın kitap, dergi, diğer kaynaklar, tez ve bildiri şeklindeki en sık atıf yapılan kaynak türü sıralamasında bir farklılık söz konusu olmamıştır.

Kaynak Türü	Almanca		Türkçe		İngilizce		Diğer Diller	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kitap	5069	70,9	1483	53,9	959	50,7	24	70,6
Dergi	846	11,8	633	23	708	37,4	5	14,7
Tez	298	4,2	238	8,6	88	4,7	1	2,9
Bildiri	126	1,8	83	3	34	1,8	2	5,9
Diğer Kaynaklar	811	11,3	317	11,5	104	5,5	2	5,9
Toplam	7150	100	2754	100	1893	100	34	100

Tab. 5: Doktora tezlerinde atıf yapılan kaynakların dillere göre dağılımı

Tablo 5’te incelenen doktora tezlerinde atıf yapılan kaynak türlerinin yıllara göre değişimine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bu bulgulara bakıldığında doktora tezlerinde en sık atıf yapılan kaynakların Almanca ve daha sonra Türkçe olduğu İngilizce ve diğer dillerdeki kaynaklara ise daha az oranda atıf yapıldığı görülmektedir. Kaynak türü açısından bakıldığında en sık atıf Almanca kitaplara yapılmıştır. Benzer şekilde dergi, tez, bildiri ve diğer kaynak türlerinde de Almanca kaynaklara daha sık atıf yapıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca dergiler dışındaki bütün kaynak türlerinde Almanca kaynaklardan sonra en fazla atıf Türkçe kaynaklara yapılmıştır. Diğer diller kategorisi dikkate alınmadığında her üç dilde en sık atıf yapılan kaynak türleri sırasıyla kitap, dergi, diğer kaynaklar, tez ve bildiridir. Çalışmada ayrıca ele alınan doktora tezlerinde atıf yapılan kaynakların dili ile ilgili yıllar içerisinde bir değişim yaşanıp yaşanmadığı sorgulanmıştır. Ulaşılan bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Kaynak Dilleri	2005-2010		2011-2016		2017-2022	
	f	%	f	%	f	%
Almanca	1946	73,1	2079	62,6	3125	53,4
Türkçe	591	22,2	921	27,7	1242	21,2
İngilizce	124	4,7	307	9,3	1462	25
Diğer Diller	2	0,1	13	0,4	19	0,3
Toplam	2663	100	3320	100	5848	100

Tab. 6: Doktora tezlerinde atıf yapılan kaynakların dilinin yıllara göre değişimi

Tablo 6’da yer alan bulgulara bakıldığında Alman dili eğitimi alanında yürütülmüş doktora tezlerinde yıllar içerisinde Almanca kaynaklara yapılan atıflarda azalma olduğu, İngilizce kaynaklara yapılan atıflarda artış yaşandığı görülmektedir. Azalan oranına rağmen tezlerde atıf yapılan kaynakların büyük çoğunluğunun Almanca olduğu, Türkçe kaynaklara yapılan atıfların oranında dönemler içinde dalgalanmaların yaşandığı tespit edilmiştir. Ayrıca 2017-2022 yıl aralığında en sık atıf yapılan kaynakların Almanca, sonrasında sırasıyla İngilizce ve Türkçe olduğu anlaşılmaktadır.

	En Sık Atıf Yapılan Dergiler	f	%
1.	<i>Zeitschrift für interkulturellen Fremdsprachenunterricht</i>	82	3,7
2.	<i>Info DaF</i>	52	2,4
3.	<i>Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi</i>	41	1,9
4.	<i>Turkish Studies</i>	33	1,5
5.	<i>Fremdsprache Deutsch</i>	31	1,4
6.	<i>Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi</i>	29	1,3
7.	<i>Deutsch als Fremdsprache</i>	26	1,2
8.	<i>Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi</i>	21	1
9.	<i>Diyalog interkulturelle Zeitschrift für Germanistik</i>	21	1
10.	<i>Praxis Deutsch</i>	17	0,8
11.	<i>Der Deutschunterricht</i>	16	0,7
12.	<i>Eğitim ve Bilim</i>	16	0,7
13.	<i>Language Learning</i>	16	0,7
14.	<i>Zeitschrift für Pädagogik</i>	16	0,7
15.	<i>Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi</i>	15	0,7
16.	<i>Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi</i>	13	0,6
17.	<i>Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi</i>	13	0,6
18.	<i>System</i>	13	0,6
19.	<i>The Modern Language Journal</i>	13	0,6
20.	<i>Dil Dergisi</i>	12	0,6
	Toplam	496	22,6

Tab. 7: Doktora tezlerinde en sık atıf yapılan dergiler

Tablo 7’de incelenen doktora tezlerinde en sık atıf yapılan 20 derginin listesi sunulmuştur. *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi* (f=21, %1) ve *Diyalog interkulturelle Zeitschrift für Germanistik* (f=21, %1) dergileri gibi yurt içinde yayımlanan ve Almanca alanlara yönelik yayınlara ağırlık veren dergilerin bu listede yer alması, alanda doktora tezi hazırlayan araştırmacıların bu dergileri takip etme ve yürüttükleri araştırmalarda

dikkate alma eğiliminde olduklarının bir göstergesidir. Listede yer alan *Zeitschrift für interkulturellen Fremdsprachenunterricht* (f=82, %3,7), *Info DaF* (f=52, %2,4), *Fremdsprache Deutsch* (f=31, %1,4), *Deutsch als Fremdsprache* (f=26, %1,2) *Praxis Deutsch* (f=17, %0,8), *Der Deutschunterricht* (f=16, %0,7) Almanca ağırlıklı, Alman dili eğitimi ve alt dallarına yönelik yayın yapan yurt dışı menşeli dergilerdir. Yurt dışı menşeli dergilerden olan *Zeitschrift für Pädagogik* (f=16, %0,7) ise eğitim bilimleri odaklı yayınları ile öne çıkmaktadır. Bunun yanında *Language Learning* (f=16, %0,7), *System* (f=13, %0,6) ve *The Modern Language Journal* (f=13, %0,6) dergileri dil ve dil öğretimi araştırmalarına yönelik İngilizce yayın yapmaktadır. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (f=41, %1,9), *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* (f=29, %1,3), *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (f=15, %0,7), *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi* (f=13, %0,6) Türkiye'deki üniversitelerin eğitim fakülteleri bünyesindeki eğitim bilimleri ve alt dallarına yönelik dergilerdendir. *Turkish Studies* (f=33, %1,5) dergisi sosyal ve beşerî bilimlere, üniversite bünyesinde çıkarılan *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (f=13, %0,6) sosyal bilimlere ve "Dil Dergisi" (f=12, %0,6) ise dil ve dilbilim araştırmalarına ilişkin yayınlar yapmaktadır. Tablo 7'deki listede yer alan dergilerden *Zeitschrift für interkulturellen Fremdsprachenunterricht*, *Info DaF* ve *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* incelenen doktora tezlerinde en sık atıf yapılan dergiler listesinde ilk sıralarda yer almaktadır. Bu listede bulunan dergilere yapılan atıflar incelenen doktora tezlerinde dergilere yapılan toplam atıfların %22,6'sını (f=496) oluşturmaktadır.

	En Sık Atıf Yapılan Kitaplar	f	%
1.	Neuner, G. & Hunfeld, H. (1993). <i>Methoden des fremdsprachlichen Unterrichts</i> . Fernstudieneinheit 4.	19	0,3
2.	<i>Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen (2001). lernen, lehren, beurteilen.</i>	18	0,2
3.	Aksan, D. (1977, 1979, 1995, 1998, 2000, 2003, 2007). <i>Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim.</i>	16	0,2
4.	Edmondson, W. & House, J. (1993, 2000, 2006, 2011). <i>Einführung in die Sprachlehrforschung.</i>	14	0,2
5.	Yıldırım, A. & Şimşek, H. (1999, 2005, 2006, 2008, 2010, 2016). <i>Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.</i>	14	0,2
6.	Demirel, Ö. (2003, 2004, 2007, 2010). <i>Yabancı Dil Öğretimi: Dil Pasaportu, Dil Dosyası, Dil Biyografisi.</i>	12	0,2
7.	Apeltauer, E. (1997, 2001, 2003, 2006). <i>Grundlagen des Erst- und Fremdspracherwerbs, Eine Einführung. Fernstudieneinheit 15.</i>	11	0,2
8.	Demircan, Ö. (1990, 2002, 2004, 2005). <i>Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri.</i>	11	0,2
9.	Koller, W. (1979, 1987, 1992, 1997, 2004). <i>Einführung in die Übersetzungswissenschaft.</i>	11	0,2

10.	Kleppin, K. (1997, 1998, 2002, 2003). <i>Fehler und Fehlerkorrektur. Fernstudieneinheit 19.</i>	10	0,1
11.	Büyüköztürk, Ş. (2004, 2005, 2009, 2012, 2018, 2019). <i>Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı.</i>	8	0,1
12.	Funk, H. & Koenig, M. (1991, 1997). <i>Grammatik lehren und lernen.</i>	8	0,1
13.	Klein, W. (1984, 1987, 1992, 1993). <i>Zweitspracherwerb. Eine Einführung.</i>	8	0,1
14.	Storch, G. (1999, 2001, 2009). <i>Deutsch als Fremdsprache. Eine Didaktik. Theoretische Grundlagen und praktische Unterrichtsgestaltung.</i>	8	0,1
15.	Aytaç, G. (1997, 2003). <i>Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi.</i>	7	0,1
16.	Balcı, T. (2009). <i>Grundzüge der türkisch-deutschen kontrastiven Grammatik.</i>	7	0,1
17.	Butzkamm, W. (1989, 1993, 2002). <i>Psycholinguistik des Fremdsprachenunterrichts: Von der Muttersprache zur Fremdsprache.</i>	7	0,1
18.	Oxford, R. L. (1990). <i>Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know.</i>	7	0,1
19.	Reiß, K. & Vermeer, H. J. (1984, 1989). <i>Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie.</i>	7	0,1
20.	Bußmann, H. (1983, 2002). <i>Lexikon der Sprachwissenschaft.</i>	6	0,1
	Toplam	209	2,8

Tab. 8: Doktora tezlerinde en sık atıf yapılan kitaplar

Tablo 8’de incelenen doktora tezlerinde en sık atıf yapılan 20 kitabın listesi yer almaktadır. Söz konusu kitaplardan 13’ü Almanca, 6’sı Türkçe ve 1’i İngilizce’dir. Bu tabloda yer alan bulgulara göre yabancı dil öğretim yöntemleri ile ilgili G. Neuner & H. Hunfeld’in *Methoden des fremdsprachlichen Unterrichts* (f=19, %0,3) başlıklı eseri incelenen doktora tezlerinde kitap türünde en sık atıf alan kaynaktır. *Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen (2001). lernen, lehren, beurteilen* (f=18, %0,2) başlıklı eser kitap türünde en sık atıf alan ikinci kaynaktır. Bununla birlikte genel dilbilime ilişkin D. Aksan’ın “Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim” (f=16, %0,2) ve dil araştırmaları ile ilgili W. Edmondson & J. House’nin *Einführung in die Sprachlehrforschung* (f=14, %0,2) kitapları listede öne çıkan diğer kaynaklardandır. A. Yıldırım & H. Şimşek’in *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (f=14, %0,2) ve Ş. Büyüköztürk’ün *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı* (f=8, %0,1) başlıklı bilimsel araştırma yöntemlerine yönelik kitapları ise doktora tezlerinin yöntemsel açıdan temellendirilmesi için sıkça başvurulan kaynaklar olarak değerlendirilebilir. Bilimsel araştırma yöntemleri ile ilgili bu kaynaklar dışında yukarıdaki listede yer alan kitaplar öğretim yöntemleri, dil edinimi, dilbilim, edebiyatbilim, çeviribilim, sözlükbilim gibi Alman dili eğitimi alanının alt dalları ile ilişkilidir. Listede yer alan 20 kitaba yapılan atıflar incelenen doktora tezlerinde kitaplara yapılan toplam atıfların %2,8’ini (f=209) oluşturmaktadır.

	En Sık Atıf Yapılan Yazarlar	f	%
1.	Gerhard Neuner	73	0,6
2.	Hans-Jürgen Krumm	56	0,5
3.	Ayten Genç	45	0,4
4.	Özcan Demirel	44	0,4
5.	Tahsin Aktaş	43	0,4
6.	Gürsel Aytaç	35	0,3
7.	Britta Hufeisen	32	0,3
8.	Doğan Aksan	32	0,3
9.	Konrad Ehlich	32	0,3
10.	Karin Kleppin	31	0,3
11.	Claudia Riemer	28	0,2
12.	Herbert Ernst Wiegand	28	0,2
13.	Hermann Funk	28	0,2
14.	Wolfgang Butzkamm	28	0,2
15.	Juliane House	25	0,2
16.	Tülin Polat	25	0,2
17.	Dieter Wolff	24	0,2
18.	Franz Josef Hausmann	24	0,2
19.	Peter Kühn	24	0,2
20.	Nilüfer Tapan	23	0,2
	Toplam	680	5,8

Tab. 9: Doktora tezlerinde en sık atıf yapılan yazarlar

Tablo 9’da 2005-2022 yılları arasında Alman dili eğitimi alanında hazırlanan doktora tezlerinde en sık atıf alan yazarların listesinin yer almaktadır. Listede bulunan 20 yazardan 13’ü yurt dışı, 7’si yurt içi kökenlidir. G. Neuner (f=73, %0,6) , H.-J. Krumm (f=56, %0,5), K. Ehlich (f=32, %0,3) ve B. Hufeisen (f=32, %0,3) yurt dışında Alman dili eğitimi ve ilişkili alanlarda çalışmalar yürüten tanınmış yazarlardır. Yurt içinde A. Genç (f=45, %0,4), T. Aktaş (f=43, %0,4), T. Polat (f=25, %0,2) ve N. Tapan (f=23, %0,2) Alman dili eğitimi, G. Aytaç (f=35, %0,3) Alman edebiyatı kapsamındaki çalışmaları ile ülkemizde tanınmaktadır. Ayrıca Ö. Demirel (f=44, %0,4) eğitim bilimleri alanına ve D. Aksan (f=32, %0,3) dilbilim alanına yönelik çalışmaları ile öne çıkmaktadır. Bu listede bulunan yazarlara yapılan atıflar incelenen doktora tezlerinde yapılan toplam atıfların %5,8’ini (f=680) oluşturmaktadır.

5. Tartışma ve Sonuç

Bir bilimsel alanda yürütülmüş çalışmaların kaynakçalarında listelenen kaynakların atıf analizi ile incelenmesi bu alana yönelik değerlendirmelerde bulunulmasına, önemli yazarların, dergilerin, kitapların ve diğer yayınların öğrenilmesine ve onların etkisi konusunda kanıtlara dayalı sonuçlara ulaşılmasına, yazarların atıf yapma alışkanlıklarının belirlenmesine katkı sağlamaktadır. Bütün bu bahsedilen konuların bir alanda sürdürülen bilimsel iletişimle ilintili olduğu göz önünde bulundurulduğunda atıflara yönelik boylamsal çalışmaların yapılması ile söz edilen konularla ilgili bilimsel iletişim sürecinde yaşanan değişimlerin tespit edilmesi mümkün olabilmektedir. Atıf analizine yönelik çalışmalarla en sık atıf yapılan kitap, dergi ve yazarların belirlenmesi araştırmacılara alanyazın taraması yapma sürecinde faydalı olabilecek, lisans ve lisansüstü eğitim öğrencilerinin onları tanımalarını sağlayabilecektir. Bu durum alandaki araştırmacıların araştırma faaliyetlerini yönlendirici işlev üstlenecektir. Bu amaçlarla çalışmada Alman dili eğitimi alanında hazırlanan doktora tezlerinin kaynakçalarında yer alan kaynaklar çeşitli açılardan atıf analizi ile incelenmiştir.

Çalışmada Alman dili eğitimi alanında 2005-2022 yılları arasında hazırlanan doktora tezlerinin ortalama atıf sayısının 146 olduğu ve geçmiş dönemlerle kıyaslandığında 2017-2022 dönemi içerisinde hazırlanan doktora tezlerinin ortalama atıf sayısında artış yaşandığı görülmüştür. “Yıllara göre atıf sayılarındaki artış, artık belli konulara daha fazla eğilim olduğunun, yayınların daha fazla okunduğunun ve birbirine bağlantılı olarak daha fazla tartışmanın yapıldığının bir göstergesi kabul edilebilir” görüşü Kürklü (2020: 97) tarafından savunulmaktadır. Her ne kadar alanların atıf yapma eğilimleri farklılık gösterse de atıfların bir çalışmanın bilimsel değerinin oluşmasında öncü rol oynadığı gerçekliğini dikkate almak gerekir. Bu doğrultuda alanda yürütülen doktora tezlerinde bilimsel kaynaklardan beslenme açısından belirli bir düzeye erişilmiş olduğu ileri sürülebilir.

Kitap türündeki kaynaklara yapılan atıfların miktarında dikkate alınan üç yıl aralığında azalma eğilimi görülmektedir. Buna rağmen incelenen doktora tezlerinde en sık atıf yapılan kaynak türü kitaplardır. Sosyal bilimler kapsamındaki çeşitli disiplinlerin atıf özelliklerine yönelik yürüttükleri çalışmada Özenç Uçak ve Al (2008: 226) insani bilimlerle ilgili alanlarda kitap kullanım oranının daha fazla olduğunu ifade etmişler, sosyal bilimler, temel bilimler, mühendislik bilimleri, sanat ve beşeri bilimler kapsamındaki çeşitli alanlarda yürütülmüş tezlerin kaynakçalarını ele aldıkları bir diğer çalışmada kitapların ve dergilerin en sık atıf yapılan kaynak türü olduğunu, ancak alanlara göre atıf yapılan kaynak türünün farklılaştığını belirlemişlerdir (Özenç Uçak / Al 2009). Bu anlamda çalışmada ulaşılan bulgular Alman dili eğitimine özgü olduğundan alandaki bilimsel iletişim sürecine ilişkin önemli sonuçlara ulaşılmasına kapı aralamaktadır. Bu açıdan ele alındığında kitapların yanında atıf yapılan bir diğer kaynak türü olan dergiler ile ilgili ulaşılan bulgular incelenen doktora tezlerinde bilimsel iletişimin durumu ve gelişimi konusunda önemli ipuçları vermektedir.

Dikkate alınan her üç yıl aralığında Alman dili eğitimi alanında hazırlanan doktora tezlerinde dergilere atıf yapma oranında önemli artış olduğu belirlenmiştir. Geçmiş

dönemlerle karşılaştırıldığında 2017-2022 yıl aralığında dergilere yapılan atıfların oranındaki artış dikkat çekicidir. İncelenen doktora tezlerinde dergilere yapılan atıfların oranının artış göstermesi araştırmacıların güncel konuları ve verileri daha fazla dikkate alma eğiliminde olduklarına işaret etmektedir. Bununla birlikte araştırmacıların bilimsel iletişim alışkanlıklarına yönelik bu değişimin hazırlanan doktora tezlerinin niteliğini olumlu yönde etkileyebilecek bir durum olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

2005-2010 ve 2017-2022 yıl aralıkları karşılaştırıldığında incelenen tezlerde, tezlere yapılan atıf sayısının 54'ten 398'e, bildirilere yapılan atıf sayısının 52'den 133'e ve diğer kaynak türlerine yapılan atıf sayısının 269'dan 693'e yükseldiği görülmektedir. Yaşanan bu değişikliğin internet ve teknolojik gelişmeler sayesinde bilimsel kaynaklara ulaşımın kolaylaşmasından ileri geldiği düşünülmektedir. Atıf analizi ile ilgili yürütülen çalışmaların sonuçlarının genel olarak alanlara göre farklılık göstermesinin yanında bütün alanları kapsayıcı olduğu düşünülen internet ve teknolojik ilerlemelere bağlı bu tür gelişmelerin varlığından da söz edilebilir.

Bu sonucun yanında incelenen doktora tezlerinde farklı dillerdeki kaynak türlerine atıf yapma eğiliminin söz konusu olduğu tespit edilmiştir. Bunun nedeni Alman dili eğitimi alanının diğer birçok alana kıyasla genç bir alan olması ve bu alana yönelik farklı dillerdeki literatürün zaman içinde önemli ölçüde gelişim göstermesinde aranabilir. İncelenen tezlerde en sık atıf yapılan kaynaklar sırayla Almanca, Türkçe ve İngilizce dillerinde yazılmış olanlardır. Atıf yapılması amacıyla Almanca kaynaklara daha sık başvurulması alanın hareket noktasının Almanca olması ve bunun sonucunda alanyazında kabul görmüş kitap, dergi ve diğer kaynak türlerinde Almanca yayınların öne çıkması ile açıklanabilir. Bunun yanında çalışmada ele alınan yıl aralıkları boyunca incelenen doktora tezlerinde Almanca kaynaklara yapılan atıfların oranında düşüş, İngilizce kaynaklara yapılan atıfların oranında artış gözlenmiştir. İngilizce kaynaklara yapılan atıfların oranında yaşanan yükseliş araştırmacıların bu dille ilgili becerilerinin gelişmesi, bu dille ilgili yaşadıkları sorunları çözmede başarı göstermeleri ve uluslararası alanyazına ilginin artması ile ilişkilendirilebilir. Ayrıca ülkemizdeki Alman dili eğitimi alanında hazırlanan doktora tezlerinin üretim sürecinde hem Almanca ve Türkçe hem de İngilizce kaynakların göz önünde tutulması araştırmacıların çalışmalarını sağlam bir zemine oturtma gayreti içinde olduklarının göstergesi olarak kabul edilebilir.

Çalışmada incelenen doktora tezlerinde en sık atıf alan dergilerin listesi oluşturulmuştur. Bunların arasında Alman dili eğitimi, Alman dili ve edebiyatı, bu konulardan daha geniş bir yelpazeye sahip dil ve dil araştırmaları merkezli olanlar olduğu gibi eğitim bilimleri odaklı dergilerin de listede yer aldığı anlaşılmıştır. Bu dergilerin yayın dilleri arasında Almanca, Türkçe ve İngilizce bulunmaktadır. Söz konusu dergi listesi Alman dili eğitimi alanında çalışmalar yürüten araştırmacılar için bir okuma listesi olarak görülebilir. Listedeki yer alan dergilerin Alman dili eğitimi alanında hazırlanan doktora tezlerinde sık atıf alması onların alandaki önemi ile ilgili bilgi vermektedir. Ancak gelecekte yapılacak çalışmalarda dergilerin alandaki önemine yönelik kapsamlı bir değerlendirme yaparken etki faktörü, güncellik değeri gibi unsurların dikkate alınması (bkz. Gökkurt 1997) ve doktora tezlerinin yanında yüksek lisans tezleri, dergiler gibi

alandaki farklı kaynaklarda dergilere yapılan atıfların da analiz edilmesi ile daha sağlıklı sonuçlara ulaşılabilecektir.

Çalışmada ayrıca incelenen doktora tezlerinde en sık atıf yapılan kitapların listesi oluşturulmuştur. Bunlar arasında listenin ilk sırasında bulunan G. Neuner & H. Hunfeld'in *Methoden des fremdsprachlichen Unterrichts* adlı eseri yabancı dil öğretim yöntemlerine yönelik önemli bir başvuru kaynağıdır. Listedeki öne çıkan kitaplardan *Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen (2001). lernen, lehren, beurteilen* adlı eserin alanda hazırlanan doktora tezlerinde en sık atıf alan referans kaynaklarından biri olduğu görülmüştür. Dört temel dil becerisini esas alan bu kaynak yabancı dil öğretimine yönelik oluşturulacak müfredatlar ve dil öğretiminin gelişimini sağlayacak standartların tespit edilmesini amaçlamaktadır (Çelik / Başutku 2020: 95). Birçok ülkenin dil politikasına ve yabancı dil öğretim anlayışına yön veren bu kaynağın alanda çalışmalar yürütmeyi amaçlayan genç araştırmacılar tarafından tanınması bir gereklilik olarak görülebilir. Ayrıca W. Edmondson & J. House'nin *Einführung in die Sprachlehrforschung*, D. Aksan'ın *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, A. Yıldırım / H. Şimşek'in *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ö. Demircan'ın *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri* ve Ö. Demirel'in *Yabancı dil öğretimi: Dil pasaportu, dil dosyası, dil biyografisi* kitaplarının, bunların yanında listede yer alan yabancı dil öğretimi, edebiyat, dilbilim, çeviribilim ve bilimsel araştırma odaklı diğer kitapların temel başvuru eseri olarak bilinmesinin araştırmacılar için faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bilimsel iletişimin temel değişkenlerinden birisi olan yazar bilimsel çalışmaları ile alanın şekillenmesine ve gelişmesine fayda sağlar. Bu anlamda alanda etki ve görünürlüğü ileri düzeydeki yazarların belirlenmesi yapılacak çalışmaların bilimsel geleneğe bağlanmasını mümkün kılar. Bu sayede Türkiye'de yapılan bilimsel çalışmaların kaynakçaları hem yerel literatürden hem de uluslararası boyutta kabul görmüş çalışmalardan beslenebilir (Karagöz / Şeref 2019: 797). Bu düşüncelerden hareketle çalışmada incelenen doktora tezlerinde en sık atıf yapılan yazarları içeren bir liste oluşturulmuştur. Büyük oranda Alman dili eğitimi alanına yönelik yayımlar üreten yazarların yer aldığı listede genel dilbilime ve alanın üst çatısı konumundaki yabancı dil öğretimine yönelik çalışmaları ile tanınan bazı yazarlar da bulunmaktadır. Bu listede bulunan yazarların yayınlarının alandaki araştırmacılar tarafından takip edilmesi çalışmalarını temellendirme ve bilimsel anlamda yön bulma noktasında onlara faydalı olacaktır.

Bilimsel iletişimde zamanla değişimler yaşandığı ve bu değişimlerin alanlara göre farklılaştığı için atıf analizi çalışmalarının farklı dönemlerde tekrar yapılması, önceki araştırmalarda elde edilen sonuçlarla karşılaştırılması gerekmektedir. Bu yönde yapılacak araştırma sonuçları bilimsel iletişim sürecinin daha iyi tanınması, ilgili konularda politikalar geliştirilmesi (Özenç Uçak / Al 2009: 21), alanın entelektüel yapısının ve zaman içerisinde alandaki bilimsel iletişimde yaşanan değişimin gösterilmesi için faydalı olabilecektir (Şerefoğlu Henkoğlu vd. 2019: 115). Bu düşüncelerden hareketle Alman dili eğitimi alanında hazırlanan doktora tezlerinin kaynakçalarının gelecekte tekrar ele alınması alanın bilimsel gelişim durumuna ilişkin sonuçlara ulaşılmasını sağlayacaktır.

Kaynakça

- Acun, Ramazan** (2012): Bilimsel Etki Analizinde Yeni Bir Yaklaşım Doğru Eser Seviyesi Metrikler ve Türkiye’de Bir Uygulama. *Akademik Bakış*, 5(10), 269-288.
- Al, Umut / Doğan, Güleda** (2012): Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Tezlerinin Atf Analizi. *Türk Kütüphaneciliği*, 26 (2), 349-369.
- Al, Umut / Soydal, İrem** (2012): Dergi Kendine Atfının Etkisi: Energy Education Science and Technology Örneği. *Türk Kütüphaneciliği*, 26, (4), 699-714.
- Al, Umut / Tonta, Yaşar** (2004): Atf Analizi: Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü Tezlerinde Atf Yapılan Kaynaklar. *Bilgi Dünyası*, 5 (1),19-47.
- Boydak, Melih** (2011): Araştırma ve Yayın Etiği. N. Atasoy, M. Boydak, H. A. Çırpan, A. Kendigelen, İ. E. Meriç, A. T. Sarıkaya, A. Ulubelen, H. Yazıcı ve N. Yıldırım (Ed.), *İstanbul Üniversitesi Bilim Etiği İçinde* (s.15-42). İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Çelik, Nilgün / Başutku, Serdar** (2020): 2018 (CEFR) Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi Yeni Açıklamalar Metninde Okuma Becerisine Yönelik İncelemeler. *Aydın Tömer Dil Dergisi*, 5 (1), 91-118.
- Danişman, Şahin vd.** (2016): Türkiye’de Eğitim Bilimleri Alanında Yayımlanan Dergilerin Bilimsel Yayın Haritası: Dergi Etki Faktörleri Üzerine Bir İnceleme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 22(4), 483-506.
- Gökkurt, Özlem** (1997): “Citation” İndeks ve ‘Citation’ Analizi: Enformetrik Bir Model Çalışması. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi: Ankara.
- Karaboğa, Hasan Aykut** (2019): *Örgütsel Davranış Araştırmalarının Bibliyometrik Analizi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi: İstanbul.
- Karagöz, Beytullah / Şeref, İzzet** (2019): Okuma Alanındaki Araştırmaların Bibliyometrik Özellikler Açısından İncelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(3), 781-799.
- Karagöz, Beytullah / Şeref, İzzet** (2020): Yazma Becerisiyle İlgili Makaleler Üzerine Bir İnceleme: Web of Science Veri Tabanında Eğilimler. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(1), 67-86.
- Kürklü, Sercan** (2020): Biyoetik Konusunda Yapılan Araştırmaların Bibliyometrik Analizi; WOS Örneği. *Türkiye Biyoetik Dergisi*, 6 (3), 87-99.
- Legutke, Michael K.** (2016): Literaturüberblick und Forschungsstand. In: D. Caspari, F. Klippel, M. K. Legutke & K. Schramm (Hrsg.), *Forschungsmethoden in der Fremdsprachendidaktik* (S.370-376). Tübingen: Narr Francke Attempto Verlag.
- Özenç Uçak, Nazan / Al, Umut** (2008): Sosyal Bilimler Tezlerinin Atf Özellikleri. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 25 (2), 223-240.
- Özenç Uçak, Nazan / Al, Umut** (2009): Bilimsel İletişimin Zamana Göre Değişimi: Bir Atf Analizi Çalışması. *Bilgi Dünyası*, 2009, 10 (1), 1-27.
- Şerefoğlu Henkoğlu vd.** (2019): Türkiye’de Yönetim Bilişim Sistemleri Alanındaki Tezlerin Atf Analizi. *Bilgi Dünyası*, 20(2), 95-117.
- Yalçın, Haydar** (2019): Bilimsel İletişim ve Literatür Kullanım Kültürü: Literatür Eskimesi Üzerinden Bir Değerlendirme. *Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 6(1), 227-237.

İnternet Kaynakları

https://www.uni-muenster.de/imperia/md/content/ew/forschung/sozpaed/leitfaden_wiss_arbeitens

_8.10_ii.pdfzitat/leitfaden_wiss_arbeitens_8.10_ii.pdf. (Eriřim Tarihi: 01.09.2022).

<https-2.https://www.uni-goettingen.de/de/document/download/a05c8fed7e79f9055e1ff894a0dcf2bd.pdf/>

Leitfaden_Zitieren.pdf. (Eriřim Tarihi: 01.09.2022).